

MATERIÁL Č. 8

Nirha Efendićová (Bosna) – Přežila jsem srebrenický masakr

„V době genocidy mi bylo patnáct. Když srbská armáda zaútočila na Srebrenici, běželi jsme se schovat do Potočar. Základna OSN byla úplně plná, tak jsme se ukryli v nedaleké továrně. Můj otec a bratr se utíkali přidat k vojákům, ale ti už byli pryč. Dozvěděla jsem se, že otce a bratra zajala srbská armáda v kopcích v okolí Srebrenice.

V prázdné továrně jsem s matkou a tisíci dalších žen a dětí strávila tři dny. Neměli jsme jídlo ani vodu. Čtvrtý den nás srbsští vojáci naložili do autobusů a kamionů a odvezli na neobsazené území. Přestože by cesta normálně trvala nejvýš hodinu, převážených žen a dětí bylo tolik, že jsme cestovali čtyři dlouhé hodiny.

Byla jsem vysílená a měla jsem vysokou horečku, proto jsem vůbec nevnímala, co se kolem mě děje. Když jsme přijeli na neobsazené území, jasně si vybavuju, že jsem od řeky uslyšela křik. Ani jsem se tím směrem ale nepodívala. Chtěla jsem jen jít pořád dál; pryč od všeho zmatku a pryč od pachu smrti, který visel ve vzduchu. Ten křik slyším ještě dnes.

O měsíc později jsme dostaly zprávy o otci. Drželi ho ještě s několika dalšími muži v hangáru v Kravici a později ho popravili. Jeho ostatky byly nakonec identifikovány v roce 2002 v masovém hrobě ve Srebrenici a v roce 2004 jsme ho pohřbily. Před čtyřmi lety jsme se dozvěděly, co se stalo s bratrem. Našlo se jen 25 % jeho ostatků v druhotném masovém hrobě. Zabili ho ve Zvorniku, jen 19 dnů před jeho dvacátými narozeninami.

Když válka skončila, byla jsem dospělá. Moje rodina byla doslova rozpůlena – o otce a bratra nás připravili nekrutějším způsobem. Věděla jsem však, že život jde dál. Matka mě zapsala do školy v chorvatském Záhřebu a odešla do Německa jako uprchlík.

Po ukončení střední školy jsem se s matkou vrátila do Bosny. Pronajaly jsme si byt v Sarajevu, než dostuduju, a pak jsme se přestěhovaly do Srebrenice. Vždycky jsem věděla, že se tam matka vrátí. Věří ve spravedlnost a chtěla bojovat za to, co jí po právu náleželo a náleží – za svůj domov. Proto jsem byla pevně rozhodnuta, že jí pomůžu. Sama jsem se ale usadila v Sarajevu. Vdala jsem se, měla

DŮM EVROPSKÝCH DĚJIN

děti a snažila jsem se dál žít. Ale válka, a hlavně genocida, mě pořád pronásleduje. To, jak taková zkušenost člověka poznamená, nelze vyjádřit slovy. Do Srebrenice se vracím, kdykoli mám možnost. Nejen kvůli své matce, ale také kvůli sobě – abych našla alespoň trochu klidu ve vzpomínkách, které jsou potřísněny krví a naplněny hrůzou.

Modlím se za to, aby se z mých tří dětí stali laskaví a tolerantní lidé. Chci je naučit, aby si vždycky všímali věcí kolem sebe a aby se dokázali správně rozhodovat. Chci jim vyprávět, čím jsem prošla, aby poznali svou minulost. Teď si ale přeji, aby prožily šťastné a bezstarostné dětství v domově, kde se budou cítit bezpečně.“

Zdroj: [Remembering Srebrenica](#)

Chci přepsat své vzpomínky na rwandskou genocidu, Nina Ilizaová

„Už je zase skoro duben.

Můj Facebook brzy zaplaví lidé, kteří si změnili profilový obrázek na zapálenou svíčku – vzpomínku na Rwandu a do statusu vepsali větu „nikdy nezapomenu“. Pro mnoho lidí je duben měsícem, kdy si připomínají rwandskou genocidu, měsícem, kdy vzdávají poctu těm, kteří přišli o život. Pro mě je duben ale dalším z měsíců, kdy se snažím žít, aniž by mě vzpomínky na genocidu pronásledovaly. Celý měsíc je mi neustále připomínáno, abych nikdy nezapomněla na věc, kterou bych ze vzpomínek nejraději vymazala.

V roce 1994 zabili mou matku. Stála jsem a dívala se, jak prosí vojáky, aby ji ušetřili, a obě ruce vzpínala ke mně, aby ukázala, že k ní patřím, a aby se nad ní kvůli mně slitovali. I po dvaceti letech je to nejživější vzpomínka, kterou na matku mám. Ani po dvaceti letech se s tím nemohu vyrovnat. Pokaždé, když se přiměřu, abych se na chvíli posadila a přemýšlela o tom, stanu se zase holčičkou, kterou odstrkují od její úpěnlivě prosící matky. V dubnu jsem přišla o tolik blízkých – mého bratra zabili ve stejný den jako matku, ušetřeni nebyli ani prarodiče a další příbuzní. Takže když slyším větu „nikdy nezapomenu“, pomyslím si: „Jak já bych mohla?“

V dubnu pokaždé vnímám, že si lidé připomínají něco, s čím já žiju celý rok. Příští měsíc se bude víc mluvit o filmech jako Hotel Rwanda a Někdy v dubnu. Lidé budou častěji zadávat heslo Rwanda do vyhledávačů a 30 dnů se bude více než jindy hovořit o knize Země tisíců kopců. Závidím lidem, kteří mají to štěstí, že na genocidu vzpomínají jen 30 dní, a kterým je potřeba připomínat, aby „nikdy nezapomněli“. Závidím lidem, kteří se o tom, co se stalo, dozvídají jen z knížek. Závidím těm, kterým jedenáct měsíců v roce genocidu nikdo a nic nepřipomíná. Uplynulo dvacet let a pro mě je pořád těžké účastnit se vzpomínkové akce a zdá se mi absurdní, abych psala nebo jen vyslovila, že „nikdy nezapomenu“, protože moje vzpomínky jsou stále velmi bolestné.

Uvědomila jsem si však, že přiznat pravdu je prvním krokem k tomu, abychom ji přijali. To, že jsem své trápení dvacet let skrývala, mě nikam neposunulo. Nemohu dopustit, aby se bolest v mé minulosti bolestně ovlivňovala mou budoucnost. Dospěla jsem k přesvědčení, že musím najít způsob, jak svou minulost přepsat, aby se mé současné já mohlo začít uzdravovat. Rozhodla jsem se přepsat ztrátu své matky objevením naděje pro sebe a svou zemi. (...)“

Zdroj: [Nina Iliza, Huffington Post, 23. 3. 2014](#)